

Wnioski i refleksje z I FORUM IBBY – 30 listopada 2017

Bohaterami pierwszego Forum IBBY byli bibliotekarze i nauczyciele, a wiodącym tematem rozmów ich rola i sytuacja z perspektywy środowiska skupionego wokół problematyki literatury i książki dla niedorostłych oraz czytelnictwa dzieci i młodzieży. Omawialiśmy potrzeby i wyzwania z jakimi spotykają się w pracy, zastanawialiśmy się, jak można by zaradzić problemom, a jak wzmocnić i wykorzystać pozytywne aspekty ich zawodu. Poniżej przedstawiamy efekty.

POTRZEBY NAUCZYCIELI I BIBLIOTEKARZY

Bolączką bibliotekarzy jest **niski prestiż tego zawodu**. Bibliotekarzom nie pomaga stereotypowy wizerunek. Są postrzegani jako osoby, które siedzą wśród zakurzonych książek i mają słaby kontakt z ludźmi, nie czytają literatury dla dzieci i młodzieży, nie znają nowości, cenią tylko klasykę. Niski prestiż jest szczególnie zauważalny w szkołach, w których godziny pracy biblioteki są ograniczone, nauczyciel-bibliotekarz jest wykorzystywany do różnego rodzaju zastępstw, prowadzone przez niego zajęcia są niedofinansowane i niedoceniane. Trudno zresztą znaleźć na nie czas w natłoku różnych obowiązków.

Z powyższym wiąże się też sytuacja finansowa bibliotekarzy i bibliotek. Sytuacji nie poprawiają **niskie wynagrodzenia i słaby system motywacyjny**. Niska pozycja bibliotekarzy i bibliotek w hierarchii szkoły czy w gminie/dzielnicy wiąże się z poważną **trudnością pozyskiwania środków na działalność wykraczającą poza obsługę istniejącego księgozbioru**. Środków brakuje w szczególności na nowości czytelnicze i spotkania z autorami oraz inne działania związane z promocją czytelnictwa. Tymczasem wielu bibliotekarzy chciałoby stworzyć środowisko, w którym dziecko może „doświadczyć świata – spotkać autora, wydawcę i wypożyczyć/przeczytać jego książkę”.

Bibliotekarze czują się **osamotnieni w swojej działalności**. **Potrzebują przepływu informacji** pomiędzy działami wewnątrz bibliotek oraz współpracy z innymi bibliotekami, w tym pedagogicznymi i wojewódzkimi. Te ostatnie mają środki i możliwość wsparcia i koordynacji takiej współpracy, ale ten potencjał wydaje się nie być wystarczająco wykorzystany. Bibliotekarze chcieliby także brać udział w projektach regionalnych i ogólnopolskich.

Ważna jest też **współpraca lokalnej biblioteki publicznej i szkolnej**, a tu na przeszkodzie często stoi strach przed konkurencją między tymi placówkami (powodowany m. in. tym samym źródłem finansowania).

Wyrażna jest też potrzeba współdziałania pomiędzy **bibliotekami publicznymi a placówkami oświatowymi** – powinno ono być stałe, długofalowe, cykliczne, tematyczne, podzielone na etapy ze względu na różne kompetencje komunikacyjno-informacyjne i poziomy nauczania: przedszkole, klasy 1-3, klasy 4-8, liceum.

Bibliotekarze zauważają też potrzebę **współpracy w lokalnym środowisku** – pozyskiwania sprzymierzeńców tj. koła przyjaciół biblioteki czy mecenatu społecznego. Chcą tworzyć lokalne centra kultury, które współpracują, a nie rywalizują z innymi instytucjami.

Bibliotekarze chcieliby mieć również lepszy kontakt z wydawcami. Chcą być regularnie **informowani o nowościach i ofercie wydawniczej**. Rynek jest ogromny i bardzo płodny – na szukanie nowości w momencie zamawiania książek bibliotekarze nie mają po prostu czasu. Pomocą są dla nich również przygotowywane przez wydawców materiały promocyjne do książek, w tym scenariusze lekcji i warsztatów dla dzieci w oparciu o konkretne tytuły. Chętnie przyjmują przedstawicieli wydawców na warsztatach dla dzieci, ale też na szkoleniach i prezentacjach swojej oferty dla pracowników danej biblioteki i okolicznych placówek. Bibliotekarze i nauczyciele potrzebują również darmowych egzemplarzy książek na różnego rodzaju konkursy, a także, w wypadku mniejszych bibliotek szkolnych, by rozbudować księgozbiór.

Dla bibliotekarzy istotne jest także stałe podnoszenie kompetencji. Potrzebują wsparcia metodycznego – informacji na temat jak pracować z książką w zakresie treści i ilustracji, ze szczególnym uwzględnieniem powieści graficznej, książek obrazkowych i komiksów.

Bibliotekarze poszukują skutecznych, nowych, nierutynowych sposobów pracy z tzw. trudnym czytelnikiem (przede wszystkim chłopcy po 10 r. ż. oraz młodzież). Zastanawiają się, jak dotrzeć do dzieci z nieczytających domów lub do tych, których rodzice nie mają czasu, aby przyjść z nimi do biblioteki. Bibliotekarze potrzebują wiedzy, jak pracować z rodzicami, dziadkami,

Stowarzyszenie Przyjaciół Książki dla Młodych – Polska Sekcja IBBY

c/o Multimedialna Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży nr XXXI, ul. Tyniecka 40, 02-621 Warszawa

Konto: Powszechna Kasa Oszczędności, Bank Polski SA, Oddział 101 Warszawa, Al. Jana Pawła II 25, 00-854 Warszawa

Numer konta: 80 1440 1299 0000 0000 0187 5485

opiekunami – dorosłymi pośrednikami między książką a dzieckiem. Jak przekonać ich o konieczności czytania dzieciom, jak zainteresować ich książkami dla młodego czytelnika, w tym komiksami.

Nauczyciele byli na forum bardzo słabo reprezentowani. Widzimy konieczność bezpośredniego dotarcia do nauczycieli np. poprzez Kongres Nauczycieli.

Wśród nielicznych głosów wybrzmiały następujące postulaty: (1) wprowadzenie na listę szkolnych lektur książek nowych, a przede wszystkim ciekawszych dla dzieci, (2) prośba do krytyków literatury dla dzieci, aby część swojej uwagi poświęcali książkom środka, a nie tylko artystycznym i niszowym, oraz (3) konieczność łączenia środowisk szkolnego i rodzinnego.

...TO TAKŻE POTRZEBY CAŁEGO ŚRODOWISKA!

W toku rozmów okazało się, że ze względu na liczne punkty przecięcia pracy bibliotek i szkół z działaniami innych podmiotów, powyższe wyzwania, czy potrzeby, dotyczą nas wszystkich, pracujących na co dzień z książką i czytelnikiem dziecięcym.

1. Całe środowisko książki dla młodego czytelnika szczególnie wskazało **potrzebę integracji, wyrażającą się w chęci** (a) poznania i zrozumienia innych grup w obrębie naszego środowiska, (b) stworzenia sieci kontaktów i dzielenia się między sobą wiedzą, dobrymi praktykami i inspiracjami, (c) usprawnienia przepływu informacji między różnymi instytucjami, (d) ustalania i negocjowania systemu transakcji wiązanej (takiej, która wszystkim grupom by się opłacała).
2. Z potrzeby integracji wynika postulat **regularnego spotkania się** centralnie, ale też w regionach oraz konieczność stworzenia **internetowej bazy wiedzy**, w której znajdują się informacje o książkach i rekomendacje, pomysły i gotowe materiały do pracy z nimi, scenariusze zajęć, dobre praktyki, artykuły naukowe lub raporty z badań dotyczących tematyki książki dziecięcej i czytelnictwa dzieci i młodzieży.
3. Potrzebna jest rzeczowa **dyskusja wokół badań** nad książką dziecięcą i wypracowanie wniosków i praktycznych sposobów na to, jak efekty pracy akademickiej mogłyby służyć w codziennej pracy bibliotekarzy – szkolnych i publicznych, ale też nauczycieli.

4. Wszyscy zauważają **niską rangę książki dla młodego czytelnika** i konieczność odczarowania protekcjonalnego stosunku do branży zarówno na poziomie lokalnym, jak i centralnym.
- Środowisko widzi potrzebę współpracy **na szczeblu lokalnym** – pomiędzy publicznymi i niepublicznymi instytucjami kultury. Chodzi o podjęcie wspólnych działań przez szkoły, biblioteki, domy kultury, księgarnie itp., ale także o współpracę z przedstawicielami samorządu i prowadzenie takich akcji jak „Czytajcie z nami ważni i poważni”, czy cyklu uczniowskich wywiadów z „ważnymi i poważnymi w lokalnej prasie”. Ważne jest, aby w świadomości władz lokalnych i mieszkańców wzmacniać wagę roli biblioteki.
  - Nie można też zapominać o **władzach centralnych**. Ważne jest budowanie silnego lobby, które da radę wzmocnić wizerunek książki dziecięcej i młodzieżowej, zmniejszyć biurokrację przy pozyskiwaniu funduszy na książki i na działania promocyjne oraz wprowadzać rozwiązania systemowe służące rozwojowi czytelnictwa wśród młodych czytelników.
5. Wśród głosów płynących od różnych grup bardzo mocno wybrzmiał także **problem „gubienia” czytelnictwa młodzieżowego**: brak dyskusji o potrzebach młodych ludzi, konieczność dostępu do badań, wypracowania skutecznego sposobu promocji czytelnictwa, w tym literatury polskiej.

Bardzo ciekawe okazały się **głosy wydawców i autorów** w kontekście potrzeb bibliotekarzy. Wydawcy mają dużą trudność, aby dotrzeć do bibliotekarzy i nauczycieli z pasją. Zależy im na tym, by interesowali się oni tym, co jest wydawane, co dzieje się w literaturze dla dzieci, by chcieli kupować nowości do szkół i bibliotek. Wydawcy postulują o komunikację, współpracę, wymianę doświadczeń i wzajemną pomoc. Chcą wiedzieć, których nowości w bibliotekach brakuje, jakie warsztaty i materiały promocyjne są bibliotekarzom i nauczycielom potrzebne, jakie spotkania autorskie by ich zainteresowały, jakie konkursy są organizowane i jak wydawnictwa mogą zaistnieć w ich realizacji. W zamian za wsparcie rzeczowe na konkursy chętnie usłyszają o tym jakie są potrzeby i preferencje młodych czytelników i poznają ciekawe sposoby pracy z ich książkami i gotowe scenariusze warsztatów. Biblioteki mogą też służyć wydawnictwom wsparciem promocyjnym dzieląc się zdjęciami z działań z dziećmi. Chcieliby, aby współpraca z bibliotekami dawała korzyści obu stronom.

Silną potrzebę współpracy z resztą środowiska wyrazili też **blogerzy**. Mają bardzo ciekawe pomysły promowania czytelnictwa dziecięcego i książki dla młodego czytelnika i poszukują wsparcia i chęci współpracy ze strony bibliotek i szkół. Chcą prowadzić wspólne projekty – zapraszać do filmów promocyjnych na You Tube, do programów telewizyjnych, audycji radiowych, przeprowadzać wywiady i dyskusje z wydawcami, bibliotekarzami, nauczycielami. Chętnie zorganizowaliby razem różnego rodzaju konkursy, np. konkurs na recenzję, konkurs pięknego czytania, konkurs blogów prowadzonych przez dzieci i młodzież. Ważne są dla nich spotkania na szczeblu lokalnym z całym środowiskiem książki dla młodego czytelnika.

PRACA W GRUPACH

Podczas forum pracowaliśmy nad tematami zgłoszonymi wcześniej przez bibliotekarzy i nauczycieli, które w dużym stopniu pokryły się z wyżej wymienionymi potrzebami całego środowiska. Pracując nad każdym z poniższych tematów, staraliśmy się zdiagnozować problem, a następnie wypracować listę rekomendowanych rozwiązań.

Przedstawiamy je poniżej:

1. Niski prestiż zawodu nauczyciela, bibliotekarza i bibliotekarza szkolnego;
2. Potrzeba stworzenia internetowej bazy wiedzy;
3. Brak świadomości i wiedzy wśród rodziców – dorosłych pośredników między książką a dzieckiem;
4. Brak lub niedostateczna komunikacja bibliotek/szkół z innymi podmiotami środowiska książki dziecięcej – wydawcami, twórcami, naukowcami;
5. Niedostateczna komunikacja i współpraca w środowisku bibliotekarzy i nauczycieli pracujących z książką dziecięcą;
6. Niskie wynagrodzenia, brak środków finansowych na zakup nowości i inne działania.

Grupa 1. Niski prestiż zawodu nauczyciela, bibliotekarza i bibliotekarza szkolnego

Diagnoza:

Panuje stereotypowe przekonanie o niskim prestiżu tych grup zawodowych, które przekłada się na ich samostrzeżenie.

O bibliotekarzach często sądzi się, że nie lubią swojej pracy, nie są zainteresowani nowościami, nie chcą nic zmieniać, nie lubią i nie rozumieją czytelników i nie próbują się z nimi porozumieć. Mówi się, że są rozgoryczeni, sfrustrowani i leniwi, więc nic dziwnego, że źle zarabiają i nie mają autorytetu. Ludzie postrzegają bibliotekarzy jako niechętnych czytelnikom, jako tych, którzy oczekują od nich krótkiej wizyty w bibliotece – “wypożycz książkę i do widzenia!”. Biblioteka jawi się jako miejsce, które nie ma w zasadzie nic do zaoferowania, ponieważ na zakurzonych regałach można znaleźć wyłącznie starocie.

Stereotypem dotyczącym nauczycieli jest to, że koncentrują się na realizacji programu nauczania i nie czytają nowości.

Te wizerunki są uproszczone, choć niestety zdarzają się nadal bibliotekarze i nauczyciele nieodbiegający od powyższego opisu – ludzie, którzy odnoszą się z pogardą do literatury dziecięcej i młodzieżowej, szczególnie współczesnej i zapominają o tym, że centrum ich pracy są dzieci i młodzież, a ich zawód to misja.

Symptomatyczna jest zmiana perspektywy towarzysząca upływowi kolejnych lat w zawodzie. Świeżo upieczonym absolwentom studiów pedagogicznych i bibliotekoznawczych towarzyszy zazwyczaj poczucie misji i entuzjazm. Zderzenie z szarą rzeczywistością podcina im skrzydła. Nie mają wpływu na prawo, które ich dotyczy. Są źle opłacani i trudno im pozyskać finanse na działalność. Często, nawet jeśli chcą realizować nową rolę bibliotek jako centrów kultury, nie mają wypracowanych standardów pracy i wsparcia starszych kolegów.

Rekomendacje:

W trakcie pracy nad powyższymi problemami grupa doszła do wniosku, że od zawodu bibliotekarza nie da oddzielić się **misji**, jaką jest praca z ludźmi! Jeśli dana osoba chce, żeby dawała mu satysfakcję, niech utożsami się ze swoim zawodem, wyznaczy sobie cel i zacznie działać, aby zmienić rzeczywistość. Warto, by otworzyła się na nowe rozwiązania i знаła aktualne trendy, lubiła i szanowała ludzi oraz próbowała trafiać do nie-czytelników i grup najtrudniejszych, takich jak młodzież. Tu mogą pomóc miękkie fotele i organizowanie spotkań dyskusyjnych na kontrowersyjne tematy, także z młodzieżą nieczytającą. Ale najważniejsze jest słuchanie młodych ludzi, przekazywanie im części inicjatywy i wspólne z nimi działania.

Stowarzyszenie Przyjaciół Książki dla Młodych – Polska Sekcja IBBY

c/o Multimedialna Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży nr XXXI, ul. Tyniecka 40, 02-621 Warszawa

Konto: Powszechna Kasa Oszczędności, Bank Polski SA, Oddział 101 Warszawa, Al. Jana Pawła II 25, 00-854 Warszawa

Numer konta: 80 1440 1299 0000 0000 0187 5485

Warto, aby bibliotekarze nie bali się rywalizacji i wchodzili w aktywną współpracę z innymi bibliotekarzami i nauczycielami oraz nawiązali kontakty z wydawcami, pisarzami, ilustratorami – niech wydawcy wejdą do bibliotek i organizują warsztaty, fora dyskusyjne, spotkania autorskie. Warto również, aby bibliotekarze wyszli poza swój budynek – organizowali wydarzenia w przestrzeni publicznej, odwiedzali targi książki, utrzymywali kontakt z mediami i samodzielnie kształtowali to, co się mówi o bibliotece oraz nagłaśniali organizowane wydarzenia. Wreszcie – aby pozyskiwali partnerów i inicjowali rozmowy ze środowiskiem mającym wpływ na ustawy i rozporządzenia, pamiętając, że to wszystko jest procesem i do rezultatów dochodzi się małymi krokami. Z czasem wprowadzimy modę na biblioteki tak jak na winyle, slowfood czy recykling.

Rozwiązania uzupełniające:

- Studia wyższe – zwiększenie prestiżu studiów podyplomowych literatury dla dzieci, większe wymagania dotyczące wiedzy o książkach dziecięcych na studiach pedagogicznych i bibliotekoznawczych.
- Rozwój zawodowy – organizacja ogólnopolskich szkoleń i konferencji, podczas których będą omawiane realne problemy i umożliwiona zostanie wymiana doświadczeń między pokoleniami: korzystanie z doświadczenia starszych przy jednoczesnym otwarciu się na pomysły młodszych; prezentacje wydawnictw; wprowadzenie corocznych egzaminów z nowości lub konkursów czytelniczych wśród bibliotekarzy.
- Samoorganizacja środowiska – spotkania i dyskusje w obrębie własnych struktur, wzmocnienie grupy od środka w miejsce rywalizacji, wymiana kontaktów, stworzenie oddolnego, prężnego lobby, organizowanie konkretnych akcji w celu zmiany wizerunku, aktywizowanie niechętnych, wyciąganie do nich pomocnej dłoni, podnoszenie oczekiwań wobec samych siebie, opracowanie karty praw użytkownika biblioteki podobnej do karty praw pacjenta w szpitalu.
- Współpraca z lokalnym środowiskiem: szkołami, przedszkolami, radnymi dzielnic, stowarzyszeniami, fundacjami.
- Zaprzyjaźnienie się z czytelnikami – dziećmi i młodzieżą oraz rodzicami i dziadkami, współtworzenie list polecanych książek, badania wśród czytelników dotyczące tego, co chcieliby w bibliotece zmienić, jakie książki są potrzebne itd., wykorzystanie wiedzy i doświadczenia czytelników, rozwijanie i wspieranie pasji rodzinnego czytania, pamiętanie o dziadkach i babcjach – ważnym łączniku między książką a młodym czytelnikiem.
- Promocja działań – tworzenie działów promocji w dużych bibliotekach, pokazywanie w pozytywnym świetle bibliotek i bibliotekarzy, chwalenie siebie nawzajem, docenianie swojej pracy, aktywny udział w życiu kulturalnym i literackim miasta, by zaistnieć w środowisku i pokazać swoje działania.

Stowarzyszenie Przyjaciół Książki dla Młodych – Polska Sekcja IBBY

c/o Multimediałna Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży nr XXXI, ul. Tyniecka 40, 02-621 Warszawa

Konto: Powszechna Kasa Oszczędności, Bank Polski SA, Oddział 101 Warszawa, Al. Jana Pawła II 25, 00-854 Warszawa

Numer konta: 80 1440 1299 0000 0000 0187 5485

- Zmiana ustawy o bibliotekach publicznych, w której brak informacji o działaniu edukacyjnym i oświatowym biblioteki.
- Mniej biurokracji, mniej procedur, a więcej prawdziwego życia.
- Ważne też jest bardzo, by bibliotekarze czytali dla przyjemności – także po godzinach!

Grupa 2. Potrzeba stworzenia internetowej bazy wiedzy

Jednym z podstawowych wniosków z forum jest potrzeba stworzenia działającego pod egidą PS IBBY portalu stanowiącego internetową bazę wiedzy i kontaktów, która w jednym miejscu zbierałaby **wartościowe i zweryfikowane** przez ekspertów materiały dotyczące książki dziecięcej.

Propozycja zawartości bazy:

1. Baza wiedzy:

- **Scenariusze warsztatów i zajęć z dziećmi opartych na pracy z książką**

Materiały takie, najlepiej opatrzone zdjęciami oraz informacją bibliograficzną o książce, mogą być dostarczane zarówno przez wydawców, jak i przez praktyków: nauczycieli i bibliotekarzy. Warto byłoby wymyślić sposób zachęcania nauczycieli do dzielenia się wypracowanymi przez siebie pomysłami na warsztaty. Przed publikacją scenariusze powinny być sprawdzane przez pedagogów i nauczycieli.

- **Oferta warsztatów, spotkań, działań promocyjnych i imprez promujących czytelnictwo i książkę dziecięcą**

Potrzebne jest zgromadzenie w jednym miejscu aktualnych informacji na temat prowadzonych na terenie całego kraju działań okołoksiążkowych – od spotkań autorskich, przez gry miejskie, book crossingi, festiwale i targi, aż do warsztatów i głośnego czytania książek – organizowanych przez wydawnictwa, biblioteki, księgarnie i placówki kultury. Ponadto mogłyby się tu znajdować informacje o warsztatach, szkoleniach i konferencjach dla bibliotekarzy i nauczycieli. Weryfikacją mogłyby tu być rekomendacje uczestników.

- **Baza dobrych praktyk**

Na styku powyższych dwóch znaleźć się też powinna **baza dobrych praktyk i porad** – zarówno **praktyczna**, zapraszająca do wspólnego działania (inicjatywy oddolne, projekty “samopomocowe”, do których warto zaprosić innych i propozycje barterowej wymiany świadczeń, konkursy dla bibliotekarzy i dla dzieci), jak i **teoretyczna**, zbierająca ciekawe i sprawdzone pomysły i inspiracje do pracy z kraju i z zagranicy, ale także listę miejsc i

instytucji (oraz grantów, konkursów i programów), od których można pozyskać fundusze na te działania.

- **Lista wartościowych i godnych polecenia książek dla dzieci**

Lista rekomendacji książkowych oparta na nagrodach literackich, a przede wszystkim na nagrodach, wyróżnieniach i nominacjach (oraz na tzw. liście B) w konkursie Książka Roku PS IBBY; wartościowa byłaby też problemowa baza tytułów (aspekt terapeutyczny, problem, tematyka, dla psychologów)

- **Baza nagród książkowych** (polskich i zagranicznych) opatrzona informacjami o nich, linkami do stron www oraz listami laureatów
- **Baza wartościowych źródeł informacji** o książce dziecięcej – media drukowane i elektroniczne, w tym portale, blogi i inne.
- **Baza artykułów naukowych i bibliografii**

Potrzeba tej bazy wynika z zauważonego w toku prac wielkiego rozdźwięku, między tym, co dzieje się na akademii, a praktyką promocji czytelnictwa. Nauczyciele, bibliotekarze, ale też twórcy i wydawcy często nie wiedzą nawet o istnieniu opracowań naukowych dotyczących książek. Warto byłoby zgromadzić w jednym miejscu raporty z badań naukowców związanych z książką dziecięcą oraz ich artykuły (lub przynajmniej bibliografie do nich prowadzące), by nie tylko umożliwić dostęp do nich praktykom, ale także wypromować pracę naukowców.

2. **Baza kontaktów** – baza zawierająca dane kontaktowe (oczywiście w zakresie uzgodnionym ze wszystkimi zainteresowanymi) do osób, które zajmują się książką dziecięcą i chcą współpracować z innymi przy jej promocji. W przypadku gdyby dane kontaktowe okazały się trudne do zdobycia, lub tajne, bardzo cenny byłby już nawet sam spis osób ze świata książki dziecięcej. Baza taka mogłaby zawierać:

- kontakty do autorów, ilustratorów, tłumaczy i innych twórców książki dziecięcej, lub do osób ich reprezentujących
- kontakty do naukowców oraz popularyzatorów (organizatorów festiwali, dziennikarzy, krytyków i blogerów) zajmujących się książką dziecięcą
- kontakty do nauczycieli (szkolnych i przedszkolnych), bibliotek (pedagogicznych, publicznych, szkolnych)
- kontakty do związanych już “grup roboczych” IBBY, podejmujących wspólne, też lokalne inicjatywy (w “realu” i “wirtualu”)
- kontakty do aktywistów – osób dyspozycyjnych i chętnych do działania i współpracy, posiadających ofertę zajęć, które „wyjdą do ludzi” (wydawca, autor, ilustrator, animator)

Stowarzyszenie Przyjaciół Książki dla Młodych – Polska Sekcja IBBY

c/o Multimedialna Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży nr XXXI, ul. Tyniecka 40, 02-621 Warszawa

Konto: Powszechna Kasa Oszczędności, Bank Polski SA, Oddział 101 Warszawa, Al. Jana Pawła II 25, 00-854 Warszawa

Numer konta: 80 1440 1299 0000 0000 0187 5485

Praktyczne pomysły

Trudniejsze niż sformułowanie potrzeb okazało się znalezienie konkretnych sposobów realizacji tego pomysłu.

Zaczątkiem takiej bazy stać się może to, co w tej grupie przeprowadzone zostało na samym końcu – zebranie konkretnych deklaracji od wszystkich jej członków, w jakim zakresie mogą pomóc w zbieraniu materiałów do bazy. Wyszliśmy z założenia, że wszyscy członkowie PS IBBY dysponują wiedzą, umiejętnościami i informacjami, które do zbudowania bazy są potrzebne więc początkiem jej tworzenia musi być podzielenie się swoimi zasobami.

Warto wyodrębnić grupę roboczą, zbierającą materiały i pracującą nad organizowaniem prac w celu utworzenia tego typu bazy.

Praktyczne pomysły utworzenia internetowej bazy

- Po zbudowaniu zaplecza merytorycznego złożenie wniosku do Ministerstwa Kultury na przygotowanie technicznej strony takiego portalu/wortalu
- Podłączenie się pod istniejący portal – wyzwanie organizacyjne! Propozycje:
  - portal Instytutu Książki – baza pisarzy (brak autorów literatury dziecięcej), recenzje nowości, księgarnie, książki, dotacje, targi zagraniczne; IK zajmuje się raczej promocją polskiej książki na świecie niż w kraju.
  - FRSI Labib – baza dobrych praktyk dla bibliotekarzy i bibliofilów (minus: trudności w segregowaniu)
  - FRSI Biblioteki.org (portal wewnętrzny, ale godny polecenia)
  - biblioteki-szkolne.blogspot.com (portal ogranicza się do bibliotek szkolnych)

Grupa 3. Brak świadomości i wiedzy wśród rodziców – dorosłych pośredników między książką a dzieckiem

Diagnoza

Bibliotekarze i nauczyciele uważają, że rodzice na ogół nie znają potrzeb dzieci i nie potrafią się z nimi bawić. Część z nich usuwa się na bok, uważając, że dzieci same się wychowują, a wielu nawet przeszkadza w działalności dydaktyczno-wychowawczej. Rodzice nie mają też świadomości wagi czytania, jeśli już – traktują książki pragmatycznie, gubią się w ofercie, nie są otwarci na różnorodną ofertę, lub po prostu jej nie znają. Bibliotekarze nie mają kontaktu z rodzicami nastolatków. Zwracają też uwagę, że wśród propagatorów czytania brak ojców. W rezultacie bibliotekarze i nauczyciele skupiają się na dziecięcym odbiorcy książki i pracują tylko z nim.

Stowarzyszenie Przyjaciół Książki dla Młodych – Polska Sekcja IBBY

c/o Multimedialna Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży nr XXXI, ul. Tyniecka 40, 02-621 Warszawa

Konto: Powszechna Kasa Oszczędności, Bank Polski SA, Oddział 101 Warszawa, Al. Jana Pawła II 25, 00-854 Warszawa

Numer konta: 80 1440 1299 0000 0000 0187 5485

Rekomendacje

Ważne jest pozyskanie mężczyzn dla książki. Po pierwsze należy trafić do ojców: tworzyć książki o ojcach, zaprosić ich do występowania w bibliotece w charakterze ekspertów, np. "tata Rafała poleca..." oraz do akcji czytania na głos. Po drugie trzeba nawiązać kontakt z innymi męskimi autorytetami: trenerami, policjantami i wspólnie zastanowić się jak włączyć ich w promocję czytelnictwa.

Akcją, która ma szansę jednoczyć rodziców i dzieci jest właśnie czytanie na głos. Powinno być kontynuowane od przedszkola do matury. Natomiast sposobem na przebicie muru między rodzicem a nastolatkiem poprzez książkę mogą być komiksy i powieści graficzne oraz gamifikacja. Można tworzyć gry literackie dla grup złożonych z rodziców i dzieci, ale jeszcze lepiej, jeśli gry dla rodziców i młodszego rodzeństwa stworzy młodzież. Polecamy też kolonie z książką. Książki mogą być rekomendowane przez dzieci, a potem czytane przez wychowawców oraz rodziców podczas odwiedzin.

Rozwiązania uzupełniające:

- Rola jednostek samorządowych i rządowych – książki dla noworodków w szpitalach, w pakiecie OPS-u, karta biblioteczna dla nowych mieszkańców;
- Głos doradczy dla rodziców – w księgarniach, bibliotekach, informacja przekazywana przez nauczycieli;
- Rodzinne czytanie – w domu, klubach czytelniczych, bibliotekach sąsiedzkich, wspólne tworzenie bajek, organizacja wydarzeń literackich i kulturalnych, konkursy międzypokoleniowe, eksperckie grupy rodzicielskie, książki pisane/dedykowane dziecku przez sąsiadów;
- Rekomendacje rówieśnicze;
- Sprawdzenie gdzie bywają rodzice i zadbanie, by były tam książki dla dzieci i młodzieży; przykładowe nowe miejsca – biblioteka w korporacji, książka w pubie, w poczekalniach, w szkole rodzenia, w plenerze;
- Łączenie książki z innymi formami kultury i imprezami, na które zapraszane są rodziny np. gotowanie w bibliotece, wystawy inspirowane książką, filmowe ekranizacje książek;
- Promowanie wśród rodziców książki jako nagrody, a nie kary (np. wspólne czytanie lektur, których dzieci nie chcą czytać; jeśli książka jest nudna, to niech się chociaż kojarzy z bliskością rodzica i jego wsparciem);
- Czytanie przez celebrytów;
- Pomysł odlotowy :) dołączanie tekstów literackich do ubrań lub książka z 6-pakiem.

Stowarzyszenie Przyjaciół Książki dla Młodych – Polska Sekcja IBBY

c/o Multimediałna Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży nr XXXI, ul. Tyniecka 40, 02-621 Warszawa

Konto: Powszechna Kasa Oszczędności, Bank Polski SA, Oddział 101 Warszawa, Al. Jana Pawła II 25, 00-854 Warszawa

Numer konta: 80 1440 1299 0000 0000 0187 5485

Grupa 4. Brak lub niedostateczna komunikacja bibliotek/szkół z innymi podmiotami środowiska książki dziecięcej – wydawcami, twórcami, naukowcami

Diagnoza

Forum pokazało, że poszczególne grupy mało wiedzą o sobie nawzajem – zarówno o specyfice pracy, jak i potrzebach oraz motywacjach przyświecających działaniom. Najlepiej obrazuje to kwestia książek czy gadżetów na nagrody w konkursach bibliotecznych. Bibliotekarze mieli żal, że tak mało otrzymują od wydawców, których – w subiektywnej ocenie bibliotekarzy – stać na takie prezenty. Wydawcy zaś czuli się wykorzystywani, ponieważ mieli tylko dawać, nie otrzymując nic w zamian. Bibliotekarze czują się również osamotnieni w swojej pracy, a z uwagi na niskie wynagrodzenie i brak prestiżu zawodowego, skupiają się na ogromnej liczbie zadań, które muszą wykonać, niejednokrotnie kosztem czasu na pracę z czytelnikiem czy na podnoszenie swoich kwalifikacji. Brak współpracy z innymi w środowisku łączy się również z tym, że bibliotekarze tracą dużo czasu na wyszukiwanie na własną rękę informacji, zamiast wymieniać się nimi między sobą.

Rekomendacje:

Lepsza współpraca/komunikacja bibliotek z wydawcami

- nawiązywanie kontaktu z konkretną osobą w wydawnictwie
- mówienie językiem korzyści, współpraca barterowa oparta nie na oczekiwaniu daru, lecz wzajemności – wydawnictwo może coś dawać, ale biblioteka też daje coś w zamian – życie książki, wydarzenia, polecenia, scenariusze, promocję
- przekazywanie informacji do bibliotek wojewódzkich, które przekazują je dalej bibliotekom ze swojego obszaru (np. o nowościach i warsztatach)
- blog uczniowski/biblioteczny jako źródło pozyskiwania egzemplarzy recenzenckich
- zacieśnianie kontaktów lokalnych: biblioteka – księgarnia – kawiarnia – inne
- “dzień bibliotekarski” na targach książki
- szukanie sprzymierzeńców/pośredników między wydawcami a bibliotekarzami (zob. casus „paczka literacka” FRSI i Agory)
- przekazanie wydawcom informacji o istniejących platformach/portalach, z których korzystają bibliotekarze.

Osamotnienie bibliotekarzy:

- dzielenie się wiedzą i doświadczeniami, również trudnymi
- oddolna inicjatywa sprzyjająca małym bibliotekom, wspierająca ich w stawaniu się lokalnymi liderami

Stowarzyszenie Przyjaciół Książki dla Młodych – Polska Sekcja IBBY

c/o Multimediałna Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży nr XXXI, ul. Tyniecka 40, 02-621 Warszawa

Konto: Powszechna Kasa Oszczędności, Bank Polski SA, Oddział 101 Warszawa, Al. Jana Pawła II 25, 00-854 Warszawa

Numer konta: 80 1440 1299 0000 0000 0187 5485

- wolontariat, rozwój wspólnoty lokalnej, pomysły na angażowanie mieszkańców
- odwiedzanie innych bibliotek, żeby wspierać się wzajemnie w działaniu
- korzystanie z portali i forów dyskusyjnych, np. wiedzaksiegarza.pl, LABIB.PL, kalendarium na portalu Biblioteki.org

Wymiana informacji (co gdzie kiedy):

- kontynuowanie spotkań takich, jak FORUM IBBY
- baza wiedzy i kontaktów (patrz: grupa 2)
- relacja on-line z wydarzeń ważnych dla bibliotekarzy (np. Kongres bibliotekarzy)
- sponsoring społeczny – finansowanie
  - baza danych o możliwości finansowania projektów, razem z wyszukiwarką partnerów
  - informator o crowdfundingu
  - promocja mecenatu prywatnego

Grupa 5. Niedostateczna komunikacja i współpraca w środowisku bibliotekarzy i nauczycieli pracujących z książką dziecięcą

Diagnoza:

Wydaje się, że problemem, który utrudnia współpracę między bibliotekarzami, a nauczycielami są różne cele, które przed nimi stoją. Celem bibliotekarza jest promocja czytelnictwa, utrudniona niskim finansowaniem, nauczyciel ma do zrealizowania program dydaktyczny. Punktem styčnym między nimi są lektury szkolne, i to one często są wyzwaniem – są nudne i przestarzałe, nie zachęcają dzieci do czytania. Kolejną trudnością, jest to, że w bibliotece szkolnej musi być dostępnych wiele egzemplarzy lektury, co powoduje, że konsumują one dużą część niewielkiego budżetu, który mógłby zostać wykorzystany na zakup nowości. Wydaje się też, że w czasie, przeznaczonym na nieciekawe i męczące lektury, dzieci mogłyby czytać książki wybrane przez siebie, dla przyjemności. Ograniczeniem jest też ograniczony czas pracy – na 45-minutowej lekcji można tylko powierzchownie poruszyć różne ciekawe zagadnienia związane z książką. I wreszcie – nauczyciel sam słabo zna nowości literatury dziecięcej i młodzieżowej, nie wie więc po co ma sięgać.

Rekomendacje:

Warto opracować wspólną podstawę programową, wspólny program promocji czytelnictwa w szkole i poza nią. Aby to się udało, trzeba otworzyć drogę do komunikacji, partnerstwa, rozmowy i wzajemnego zaangażowania, a następnie wypracować metody przyjaznej współpracy bibliotek

Stowarzyszenie Przyjaciół Książki dla Młodych – Polska Sekcja IBBY

c/o Multimedialna Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży nr XXXI, ul. Tyniecka 40, 02-621 Warszawa

Konto: Powszechna Kasa Oszczędności, Bank Polski SA, Oddział 101 Warszawa, Al. Jana Pawła II 25, 00-854 Warszawa

Numer konta: 80 1440 1299 0000 0000 0187 5485

szkolnych, nauczycieli i bibliotek publicznych. Konieczne są też wspólne działania, takie jak np. wspólne czytanie książek spoza listy lektur na długiej przerwie, zaproszenie bibliotekarza do szkoły lub organizacja wyjścia na zajęcia do biblioteki publicznej.

Ponadto zauważalna jest potrzeba samodoskonalenia zawodowego i podnoszenia kompetencji. Bardzo by to ułatwiła platforma branżowa, baza wiedzy (patrz: grupa 2).

Rozwiązania uzupełniające:

- Diagnostyka sytuacji w swoim środowisku:
  - Wiedza o rzeczywistej obecności współczesnej literatury dziecięcej w przestrzeni szkoły i przedszkola
  - Jakie są możliwości zainteresowania uczniów książkami spoza kanonu lektur?
  - Jaka pomoc potrzebna jest nauczycielowi bibliotekarzowi (organizacyjna? metodyczna? wolontariacka?)
  - Jak przebiega współpraca nauczyciela-bibliotekarza z innymi nauczycielami?
  - Kto jest – w szkole i poza szkołą – rzecznikiem rozwijania zainteresowań czytelniczych uczniów oprócz bibliotekarza – mapa wspierających.
  - Jak bibliotekarze definiują najpilniejsze zadania promocji czytelnictwa w kontakcie z dziecięcymi czytelnikami?
- Szeroko zakrojona współpraca szkoły z innymi instytucjami oświatowymi oraz z wydawcami, autorami, ilustratorami, dziennikarzami, blogerami – wsparcie merytoryczne, organizacja spotkań, warsztatów, współtworzenie audycji, słuchowisk razem z dziećmi
- Lektury – wprowadzenie do listy obowiązkowych lektur pozycji ciekawszych dla dzieci
- Wypracowanie spójnej wizji biblioteki szkolnej i dotarcie z nią do władz lokalnych i centralnych

Grupa 6. Niskie wynagrodzenia, brak środków finansowych na zakup nowości i inne działania

Diagnoza:

Brak pieniędzy dotyczy w szczególności bibliotek szkolnych, które mają środki jedynie na lektury, podręczniki i pomoce dydaktyczne. Brakuje funduszy na nowości i spotkania autorskie. Bibliotekarze często nie mają śmiałości w kontakcie z wydawcami, brakuje im wiedzy jak skutecznie pozyskiwać od nich wsparcie, np. książki na konkursy, materiały promocyjne i in.

Stowarzyszenie Przyjaciół Książki dla Młodych – Polska Sekcja IBBY

c/o Multimediałna Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży nr XXXI, ul. Tyniecka 40, 02-621 Warszawa

Konto: Powszechna Kasa Oszczędności, Bank Polski SA, Oddział 101 Warszawa, Al. Jana Pawła II 25, 00-854 Warszawa

Numer konta: 80 1440 1299 0000 0000 0187 5485

Rekomendacje:

Bardzo ważne w pozyskaniu wsparcia dla bibliotek jest współpraca z wydawcami. Chodzi o to, aby nawiązać kontakt bezpośredni, aby zainteresować wydawcę propozycją, aby poszukać korzyści dla obu stron. Wydawcy mogą być np. zainteresowani dostępem do bezpośrednich danych o preferencjach czytelnicy, więc w zamian za książki na konkurs, chętnie przyjmą dane z przeprowadzonej przez nauczyciela mini-ankiety na temat tego, co czytają dzieci.

Nabycie rzetelnej wiedzy oraz pozyskanie odpowiednich narzędzi może wzmocnić pewność siebie bibliotekarza. Warto skorzystać np. z materiałów wypracowanych w ramach Programu Rozwoju Bibliotek, które znajdują się na stronie <http://programrozwojubibliotek.org/> oraz ze strony FRSI poświęconej bibliotekom <http://www.biblioteki.org/>.

Bibliotece szkolnej w dostępie do nowości, zajęć i spotkań może pomóc biblioteka publiczna. Niezbędna jest współpraca w środowisku i traktowanie bibliotek publicznych i innych placówek kulturalno-oświatowych jako źródeł wiedzy i wsparcia. Dobrze jest także nawiązać współpracę z lokalnym księgarzem/księgarką. Ważne jest ponadto budowanie sieci powiązań wokół biblioteki, pozyskiwanie przyjaznych osób i organizowanie towarzystwa przyjaciół biblioteki. Mogą oni stać się sponsorami biblioteki lub pozyskać dla niej środki z budżetu partycypacyjnego.

W tym miejscu warto przytoczyć rekomendacje z Programu Rozwoju Bibliotek¹ dotyczące tego, w jaki sposób pozyskać lokalnych sponsorów:

- *Prześledźmy miejscowy biznes, poszukajmy firm odpowiedzialnych społecznie, które prowadzą działania na rzecz środowiska lokalnego, nawiążmy relacje i pokażmy im nasze możliwości.*
- *Postarajmy się zaangażować w te działania także pracowników firmy, np. w roli wolontariuszy pomagających przy organizacji naszych imprez.*
- *Wykorzystajmy rzecznicstwo – nasze biblioteki to konkretni ludzie i liczby.*
- *Nie wstydźmy się mówić o sponsorze - jaki by nie był, sponsoring to zawsze relacja biznesowa, z której wynikają konkretne zobowiązania.*
- *Nie rezygnujmy z kontaktów – budowanie partnerstwa polega w głównej mierze na budowaniu i utrzymywaniu dobrych relacji.*

¹ Sponsoring w bibliotece - warsztaty LABIB; <https://labib.pl/inspiracja/pokaz/760/> (dostęp z dnia 08.05.2018)

Nie wolno też zapominać o aktywnym zabieganiu o budżet na książki i spotkania u dyrekcji szkoły czy władz lokalnych. Warto im przypominać, że liczy się nie tylko liczba wypożyczeń, ale również miejsce biblioteki w gminie lub dzielnicy – biblioteka ma zwykle zaufanie lokalnej społeczności, doskonałą znajomość środowiska, bezpośredni i trwały kontakt z czytelnikami. Wykazuje się też dużą kreatywnością w aktywizowaniu mieszkańców. Łatwiej to będzie oczywiście wykazać, jeśli biblioteka zadba o promocję własnej działalności.

Jest też wiele programów grantowych prowadzonych nie tylko przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Instytut Książki. Warto wymieniać się takimi informacjami.

I wreszcie – warto zaprosić rodziców do współpracy. Większość jest bierna, niechętna lub zapracowana, na szczęście bywają też rodzice zaangażowani. Zachęćmy ich do zostania agentami książki i biblioteki w swoim środowisku. Ważne jest, aby nie narzucać im warunków, pozostawić wybór, w co się mogą zaangażować. Ważne też, żeby zaangażowanie w finansowanie było obustronne i zrównoważone.